

Мараховський А. А.

ККТД, викладач, член-кореспондент Академії зв'язку України

Марейчева М. М.

ККТД, студентка,
Національний авіаційний університет

ФОРМОУТВОРЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ПРОСТОРІВ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРУ МЕДІАТЕК ЯК ВІДЗЕРКАЛЕННЯ НОВИТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті розглядається поняття «комунікативний простір» і пов'язаний з ним принцип організації дизайнерського середовища; зв'язок комунікативних просторів з архітектурним формоутворенням інтер'єрів медіатек; можливість застосування даного підходу в реальних проектах, спорудах, дизайні та функціональній реорганізації бібліотечних приміщень у зв'язку з новітніми досягненнями в області інформації. Наведено приклади медіатек, створених сучасними архітекторами.

Ключові слова: дизайн, інтер'єр, бібліотека, медіатека, комунікативний простір.

Анотация. Мараховский А.А., Марейчева М.М. *Формообразование коммуникативных пространств в дизайне интерьера медиатек как отражение новейших технологий.* В статье рассматривается понятие «коммуникативное пространство» и связанный с ним принцип организации архитектурной и дизайнерской среды; анализируется связь коммуникативных пространств с архитектурным формообразованием интерьеров медиатек, возможность применения данного подхода в реальных проектах, сооружениях, дизайне и функциональной реорганизации библиотечных помещений в связи с новейшими достижениями в области информации. Приведены примеры медиатек, созданных современными архитекторами.

Ключевые слова: интерьер, библиотека, медиатека, коммуникативное пространство.

Annotation. Marahovskij A.A., Marejcheva M.M. *Form of forms of communicative spaces in interior design of media libraries as reflection of the newest technologies.* Conception "communicative space" and associate with principle organization architectural and designer's environment consider in the article. Connection communicative spaces with architectural shaping interior mediateck also possibility application approach in real design building, design and functional reorganization of library with new achievement information. Example of mediateck from present-day architect bring.

Keywords: design, interior, library, mediateck, communicative space.

Надійшла до редакції 07.04.2011

Постановка проблеми. Пошук відповідних засобів дизайну і архітектури, які сприяють найбільш ефективному використанню інформаційних та культурних ресурсів, пов'язаних з бібліотечними будівлями, є актуальним. Функціональна реорганізація простору медіатек повинна відповідати сучасним вимогам.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Минервин Г.В. [6] розкриває загальні задачі та принципи художнього проектування інтер'єрів громадських будівель. Головна увага приділяється принципам естетичного формоутворення. Грашин А.А. [3] у своїй роботі виявив методи дизайн-проекування предметного середовища. Курбатов Ю. [4] аналізує творчий підхід до зонування в бібліотечних будівлях, як в культурних центрах, за проектом Алвара Аалто. Володин Б. [1] зосереджує увагу на досконалості до інформаційних каналів, вказує на реорганізацію у сфері бібліотек на прикладі Фінляндії. Матлина С.Г. [5] дає рекомендації для естетичного формоутворення бібліотечних приміщень. Гуленко В.У. [2] розглядає архітектуру нових знань у поєднанні зовнішньої та внутрішньої прояви психіки людини у вигляді системи.

Метою даної статті є визначення особливостей формоутворення інтер'єрів медіатек як невід'ємної складової дизайну інтер'єрів сучасних бібліотек.

Основна частина. Останнім часом в різних літературних джерелах, присвячених як дизайну, так і суміжним наукам, все більш помітним стає використання термінів і інформації з таких областей знань, які безпосередньо не взаємодіють з архітектурою та дизайном. Наприклад, соціоніка, етнографія, антропологія, психологія і психоаналіз. Причому йдеться вже не тільки про аналогії і віддалені паралелі, а про застосування методик і теоретичних моделей в знаннях, що цікавлять нас. Це свідчить про найбільше прагнення архітекторів і теоретиків подивитися на неї, з нових позицій, що не дослідилися раніше. Рівно про те, що представники інших наук все частіше звертають увагу на архітектуру та дизайн, як на наукові сфери, які цікаві і корисні в їх діяльності. Відбувається глобалізація архітектури та дизайну в інші сфери наук і навпаки.

Одним з таких термінів, про які було сказано, є комунікативний простір. Поняття про комунікативні простори прийшло з соціоніки. Воно відображає найбільш характерні і стійкі структурні властивості середовища, в яке занурена людина і його група (локальний соціум, що знаходиться в даному середовищі). Звідси, найважливіший принцип, який повинен очолюватися, – людина для архітектури та дизайну, а не архітектура та дизайн для людини. Середовище набуває властивостей, залежно від людини. А саме від його завдань в даному середовищі, його психологію, причому з урахуванням всієї соціальної групи, а не тільки окремої особи. Але одна з дуже важливих відмінностей в методах функціональної соціоніки, від традиційних методів тих, що враховують людський чинник, це те, що враховується і часовий чинник, чинник динаміки і зміни людини, а значить і архітектурного та дизайнерського середовища, які його оточують.

Традиційно, розрізняють декілька процесів, які можуть відбуватися в комунікаційному просторі: (по В. У. Гуленку)

1. Рівень елементарних складових – фізичний (матеріальні і наочні процеси).
2. Рівень підсистеми – психологічний (спілкування, суб'єктивні пристрасті, душевні процеси).
3. Рівень системи – соціальний (формальне, спілкування, соціальні, професійні, виробничі відносини).
4. Рівень над системи – інтелектуальний (світогляд, культура, духовність).

З подібним розподілом рівнів тісно пов'язана мотивація людини. Як можна бачити, для соціоніки характерна дуже чітка побудова структурних моделей, але при цьому і обхват самих різних аспектів життя і існування людини. Це ж характерно і для дизайну, прагнучого стати гармонійним, зручним, таким, що приносить задоволення на кожному з перерахованих вище рівнів.

Інструментом створення такого комунікаційного простору є формоутворення. Протезпозиції і принципи соціонічного комунікативного простору ми можемо по-новому поглянути на принцип формоутворення – не тільки як на створення середовища, залежного від типології будівлі, нормованого потоку людей і людських комунікацій, кількості робочих місць, і так далі. Абсолютно очевидно – організація простору повинна визначатися закономірностями розвитку і існування людини і природи. А функціональне наповнення будівлі у свою чергу підкоряється цим чинникам, щоб найефективніше з ними поєднатися і не порушувати їх.

У зв'язку зі всім вищесказаним цікавим є ще один ємкий термін – діалогові архітектура та дизайн – архітектура та дизайн, які «спілкуються» з людиною.

Дивлячись на різну зарубіжну архітектуру, можна відмітити, що принципи «діалоговості» будівлі, упроваджені архітекторами-постмодерністами, на сьогоднішній момент актуальні. Так, наприклад, гармонійно вони стали втілюватися в першу чергу в бібліотеках. А, точніше не просто втілюватися, а трансформувати даний тип будівель, наповнюючи його цікавими функціями і ще цікавішими взаємозв'язками між ними, що, звичайно ж, знаходить втілення і в зовнішньому вигляді і в інтер'єрах. Поява медіатек, як тепер прийнято називати даний тип будівель, примушує радикально міняти характер використання багатьох приміщень. Архітектурні і дизайнерські рішення все більш орієнтуються на створення умов, що дозволяють гнучко «сполучати» різні види культурної пізнавальної діяльності в структурі одного об'єкту. А це означає безперервність, перетікання просторів, динаміку і комунікативність.

Розвиток нових способів зберігання і розповсюдження диктує свої умови бібліотеці. Вже давно книги і все, що втілене на папері, не є єдиним джерелом інформації. Разом з кінофільмами, компакт-дисками і іншими носіями інформації вони завжди співіснуюватимуть поряд. На думку архітектора Тойо Іто, не залишиться меж між музеєм і арт-галереєю, між бібліотекою і театром. Вони реструктуруються в нову форму – Медіатеку, що нагадує зручний в побуті медіа-супермаркет, де всі медіа зібрані разом.

Найвідоміше ім'я в історії архітектури бібліотечних будівель – це ім'я фінського архітектора

Алвара Аалто. У багатьох містах Фінляндії створені за його проектами публічні бібліотеки. А першою стала будівля міської бібліотеки у Выборге, побудована ще до війни. Все в цій будівлі передбачалося для книги і для читача. Основний принцип – функціональність. Для закритого зберігання літератури призначалася мінімальна частина простору. Все інше, у вигляді віяла, для відкритого доступу. Особлива увага приділялася освітленню. Це планування зробило великий вплив на подальші проекти будівель публічних бібліотек різних країн, таких як Японія, Єгипет, Німеччина, Фінляндія.

Достатньо цікава в усіх відношеннях медіатека, побудована в японському місті Сендай. У її архітектурній побудові вдало використана тема вертикальних колон, створюючих конструктивний каркас будівлі. Вертикальне зонування будівлі дозволяє виділити в ній функціональні «шари», що надають відвідувачеві можливість при бажанні переходити з читального залу в кино- або відеозалі, а з інформаційної зони — в дитячу або кафе. Функції різних приміщень, що чергуються, допомагають скоротити психологічні навантаження, що виникають із-за тривалого перебування в монотонному інформаційному просторі, де заняття і характер оточення довго не міняються.

Значною подією стало будівництво в 2002 році новою, оснащеною за останнім словом техніки, Александрійської бібліотеки. Зараз вона вважається однією з головних визначних пам'яток сучасного Єгипту. Будівля бібліотеки символізує собою сонячний диск — божество, якому поклонялися в Давньому Єгипті.

Є цікава бібліотека в Німеччині, в місті Мюнстер, де на будівництво нової будівлі міської бібліотеки був оголошений міжнародний конкурс. Бібліотека органічно вписалася в міське середовище. Простір поділений на наступні достатньо крупні зони: приймальна зона; читальний зал журналів і інших серіальних видань; зал для роботи спільно з консультантами; читальний зал; книгосховище; зал каталогів.

Вражає своєю архітектурою Муніципальна міська бібліотека в Тампере (Фінляндія) за проектами Райлі і Рейма Пістіля. Вона носить назву «Глухар», її будівля дійсно нагадує цього птаха.

Існуючі тенденції в плануванні простору, що є гнучкими варіантами інтер'єру з використанням модульних конструкцій з мінімальним числом несучих стін, забезпечує якнайкращі умови для моделювання простору, введення нових послуг, виконання нових функцій бібліотеки. Цим принципам відповідає бібліотека форуму Нойкеллн в Берліні. Її простір розділений умовно на зони для дорослих, дітей і підлітків за допомогою меблів, інформаційних табло, поверхів. Інформаційні стенди і стелажі мобільні, при необхідності вони додаються, забираються, пересуваються. Закритого зберігання немає. Розмір використовуваних стелажів орієнтований на вік і середнє зростання певних груп читачів – дітей. Виставковий простір – стіни бібліотеки.

Центральна міська бібліотека м. Праги також змішаного типу, обслуговує і дорослих, і дітей. Спочатку, з моменту підстави, перед бібліотекою стояло завдання поєднання бібліотеки і культурно-досугового центру. Тому тут є лекційні зали, ляльковий театр, зали для проведення конференцій, кінопереглядів. Відмітна

особливість простору – при вході, в холі, розташована конструкція, «башта знань», з книг-цегли, складених один на одного.

Вельми цікава з цієї точки зору муніципальна бібліотека в місті Семеро, Фінляндія. Тут завдяки оригінальному погляду на звичайні елементи бібліотечного інтер'єру: звично одноманітні стелажи, сходові майданчики, контури несучих конструкцій і т. д., — авторам вдалося відійти від відомих стереотипів. І це стосується не тільки архітектури, але і внутрішньої організації бібліотечного простору. Зручний і достатньо вільний доступ до всього об'єму інформації, простота роботи з будь-якими носіями забезпечуються завдяки продуманій і дуже раціональній компоновці устаткування з урахуванням найбільш зручного пересування читачів усередині будівлі.

Звернення до різноманітних геометричних форм дозволяє не тільки досягти певного естетичного ефекту, але і використовувати нестандартні контури устаткування і конструкцій, щоб зробити простір більш функціональним. Просторове рішення читального залу спостерігається в міській бібліотеці фінського міста Лахті. У його основу покладений вельми важливий для інтелектуального простору принцип зміни зорових вражень від сприйняття інтер'єру і найближчого оточення будівлі. Тут зона для читання комфортно розташувалася уздовж хвилеподібної скляної стіни, за якою знаходиться каскадна рослинна композиція.

Подібний прийом наділений цілком певним психологічним сенсом і допомагає хоч би частково позбавитися від навантаження, що неминуче виникає в процесі тривалої концентрації уваги при читанні.

Відкритий простір, якщо це ще і великі площі, вимагає підвищеної уваги до організації навігації в нім. Це система покажчиків, інформаційних табло і стендів. Вдале рішення, коли задіяний верхній простір приміщення. Фахівці відзначають більшу дію і «помітність» піктограм. Відомо також, що велика кількість тексту на одному листі або зосередженість великої кількості листів в одному місці не викликають бажання з ними ознайомитися.

Світло – це ще одна важлива складова при плануванні бібліотечного простору. В умовах півночі, короткого світлового дня, особливо важливий правильний підхід до організації освітлення. Краще всього чоловік сприймає природне освітлення. Є чудові проекти будівель, які максимально використовують можливості денного світла. Знову тут можна звернутися до проектів бібліотек Алвара Аалто у Виборге, в Отаніємі (Фінляндія). Хороший рівень освітленості створюється за допомогою воронкоподібних ліхтарів-пасток денного світла. Вечірньої пори безтіньове освітлення забезпечується джерелами штучного світла, а функції розсіювання виконують стіни. Колірний і світловий ефекти концентрують увагу відвідувача бібліотеки в Семеро (Фінляндія) на місці розміщення довідкової інформації. Рівень освітленості можна підвищити також за допомогою використання в інтер'єрах світлих тонів, що в основному і прийнято.

Основною просторовою ідеєю нової будівлі є розділення на функціональні «шари» – поверхи, що надають відвідувачеві можливість при бажанні переходити з кінозалу в читальний або відеозал,

а з інформаційного залу – в дитячу зону або кафе. Функції різних приміщень, що чергуються, скорочують психологічні навантаження, що виникають із-за тривалого перебування в монотонному інформаційному просторі, а також стимулюють людину на різноманітніше і цікавіше отримання інформації. Про це піклується будівля і його функціональне наповнення.

Алвар Аалто, наприклад, розділив бібліотеку всього на дві основні зони – читацьку і простір, відкритий для широкої публіки, зокрема, просто відвідувачів бібліотеки як культурного центру. Це експозиційні приміщення, лекційні і концертні зали.

Висновки.

1. Аналізуючи практику проектування і будівництва сучасних інформаційних центрів, можна стверджувати, що з середини ХХ ст. традиційні бібліотеки розмежувалися із іншими центрами накопичення інформації, оскільки ХХ століття характеризувалося появою нових видів інформації, виникненням телебачення, радіо, електронних мереж. З'являються нові типи громадських будівель, де встановлюються тісні зв'язки між різними формами інформації, створюються нові концепції візуальної, освітньої та духовної культури, пропагуються знання та надається доступ до будь-яких видів інформації.
2. Основним завданням формоутворення організації громадських закладів, що використовують засоби інформації – бібліотек та медіатека – є створення такої структури розподілу приміщень і їх взаємозв'язків, які б забезпечували найбільш сприятливі умови для ознайомлення, зберігання та видачі інформації. Дизайн інтер'єрів повинен підкреслювати нові тенденції розвитку суспільства, диференціювати інформацію за видами, сприяти спілкуванню відвідувачів та підтримувати комфортний температурно-вологовий, світловий і акустичний режим.
3. Поява подібних об'єктів наступного покоління – медіатека – сприятиме підвищенню інтелектуального потенціалу українських міст за рахунок створення принципово нового типу інформаційного простору і нових форм обслуговування відвідувачів.

Перспективи досліджень. Прагнення до оригінального мислення, вільного від багатьох сталих стереотипів, дозволяє відвідувачам заглянути в своїх проєктах в майбутнє з урахуванням динамічного процесу розвитку інформаційного суспільства.

Література:

1. Володин Б. Доступ к информации для всех. Публичные библиотеки Финляндии // Библиотечное дело. – 2003. – № 1. – С. 34-36.
2. Гуленко В.У. Концепція соціоніки. – К.: Наукова думка, 1992. – 117 с.
3. Грашин А.А. Методология дизайн- проектирования элементов предметной среды. – М.: Архитектура – С, 2004. – 232 с.
4. Иттен И. Искусство цвета. 2-е изд. М.: Д. Аронов, 2001. – 96 с.
5. Курбатов Ю. Свет, пространство и форма в библиотеках Алвара Аалто // <http://forma.spb.ru>
6. Матлина С.Г. Привлекательная библиотека, или Что может реклама: Практическое пособие. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – М.: «Издательство Либерея», 2000. – 128 с.
7. Минервин Г.В. Основные задачи и принципы художественного проектирования. Дизайн архитектурной среды. – М.: Архитектура – С, 2004. – 96 с.